

ingediend op **1207** (2021-2022) – Nr. 2
13 januari 2023 (2022-2023)

Verslag

namens de Commissie voor Algemeen Beleid,
Financiën, Begroting en Justitie
uitgebracht door Willem-Frederik Schiltz

over de conceptnota voor nieuwe regelgeving

van Peter Van Rompuy, Koen Van den Heuvel,
Jo Brouns en Stijn De Roo

over brede welvaartsindicatoren

Documenten in het dossier:

1207 (2021-2022) – Nr. 1: Conceptnota voor nieuwe regelgeving

Samenstelling van de Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën, Begroting en Justitie:

Voorzitter: Steven Vandeput.

Vaste leden:

Arnout Coel, Maaïke De Vreese, Andries Gryffroy, Philippe Muyters, Steven Vandeput;
Adeline Blancquaert, Anke Van dermeersch, Wim Verheyden;
Koen Van den Heuvel, Peter Van Rompuy;
Willem-Frederik Schiltz, Maurits Vande Reyde;
Celia Groothedde, Björn Rzoska;
Ludwig Vandenhove.

Plaatsvervangers:

Veerle Geerinckx, Sarah Smeyers, Jeroen Tiebout, Wilfried Vandaele, Paul Van Miert;
Filip Brusselmans, Yves Buysse, Johan Deckmyn;
Stijn De Roo, Sofie Mertens;
Marino Keulen, Gwendolyn Rutten;
Mieke Schauvliege, Jeremie Vaneekhout;
Bruno Tobback.

Toegevoegde leden:

Jos D'Haese.

INHOUD

1.	Toelichting door Peter Van Rompuy	4
1.1.	Situering	4
1.2.	Probleemstelling	5
1.3.	Conclusie	5
2.	Debat	6
2.1.	Tussenkomst van Willem-Frederik Schiltz	6
2.2.	Tussenkomst van Arnout Coel	6
2.3.	Tussenkomst van Anke Van dermeersch	7
2.4.	Tussenkomst van Björn Rzoska	8
2.5.	Tussenkomst van Philippe Muyters	8
2.6.	Tussenkomst van Ludwig Vandenhove	8
2.7.	Repliek van Peter Van Rompuy	8
	Gebruikte afkortingen	10

Op 18 oktober 2022 besprak de Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën, Begroting en Justitie de conceptnota voor nieuwe regelgeving van Peter Van Rompuy, Koen Van den Heuvel, Jo Brouns en Stijn De Roo over brede welvaartsindicatoren (*Parl. St.* VI. Parl. 2021-22, nr. 1207/1).

1. Toelichting door Peter Van Rompuy

1.1. Situering

Tien jaar geleden diende *Peter Van Rompuy* een vergelijkbaar initiatief in de Senaat (*Parl.St.* Senaat, 2013-14, nr. 2303/1)¹. Het initiatief heeft uiteindelijk geleid tot de wet van 14 maart 2014 tot aanvulling van de wet van 21 december 1994 houdende sociale en diverse bepalingen, met een set aanvullende indicatoren voor het meten van de levenskwaliteit, de menselijke ontwikkeling, de sociale vooruitgang en de duurzaamheid van de Belgische economie.

De spreker heeft dezelfde ambitie voor het Vlaamse niveau. De essentie van de conceptnota is dat het begrip vooruitgang te vaak herleid wordt tot het meten van het bruto binnenlands product (bbp).

Het nut van het bbp als indicator van de marktactiviteit werd al gedurende vele decennia bewezen. Met behulp van het bbp kan de totale toegevoegde waarde van alle op geld gebaseerde economische activiteiten worden gemeten. Het is met andere woorden een bijzonder nuttige indicator op budgettair en marktgericht vlak. Op het Europese niveau en wereldwijd wordt het bbp ook als criterium gebruikt om het economische beleid te bepalen.

Toch schiet die strikt economische indicator tekort om de duurzame maatschappelijke vooruitgang van de samenleving te meten. Zo zegt het bbp niks over belangrijke thema's zoals de sociale (on)gelijkheid in een samenleving, de kwaliteit van publieke dienstverlening, het welzijn, de duurzaamheid van het klimaat en het milieu, het onderwijsniveau enzovoort.

Vraag is dan hoe men welvaart kan meten op een academische-wetenschappelijke onderbouwde manier zodat men daarop gebaseerde indicatoren kan aanwenden als kompas om toekomstig beleid te bepalen.

Aanvullende indicatoren naast het bbp kunnen de evolutie van milieu-, sociale en economische vraagstukken beschrijven. In crisistijden komt het besef eens te meer naar boven dat het bbp als algemene indicator niet alle ontwikkelingen in een samenleving dekt.

Het debat rond bbp als enige indicator om een maatschappelijke evolutie in een land te meten leeft al een hele tijd in Europa en ver daarbuiten. Er werden al aanbevelingen gedaan aan de Europese Commissie om daarvoor aanvullende indicatoren naast het bbp toe te voegen om de evolutie van de maatschappij te meten. Als uitkomst van de denkoefening kwam het zogenaamde rapport-Stiglitz.

Ook in België kwam dat debat op gang, met als gevolg de hogergenoemde wet van 14 maart 2014.

Er zijn Europese initiatieven om de vooruitgang van de EU-lidstaten via kwalitatieve indicatoren te kunnen vergelijken en er zijn globale initiatieven zoals van de Verenigde Naties, maar het meest succesrijke initiatief momenteel is de Better Life Index van de OESO waarbij er aandacht wordt besteed aan thema's zoals

¹ <https://senate.be/www/?MIval=/dossier&LEG=5&NR=2303&LANG=nl>

onderwijs, maatschappelijke betrokkenheid, toegang tot diensten, inkomen, veiligheid, gezondheid enzovoort.

1.2. Probleemstelling

In Vlaanderen werden tot 2017 de Vlaamse Regionale Indicatoren (VRIND) gepubliceerd. Daarmee werd gepeild naar beleidsevoluties rond thema's zoals onderwijs, duurzaamheid, leefbaarheid en psychisch welbevinden. Later werd dit afgeschaft en in 2020 vervangen door Vizier 2030 met een definitie van de Vlaamse 2030-SDG-doelstellingen. Vizier 2030 telt in totaal 53 doelstellingen met 111 indicatoren. Maar het aantal indicatoren is veel te groot en onleesbaar zodat ze hun impact verliezen op de publieke opinie en de politiek. Het probleem van de te grote en onleesbare datasets is niet alleen een Vlaams probleem aldus de spreker.

Sommige indicatoren ontbreken ook in de beschikbare datasets. Momenteel wordt vooral gemeten wat de evolutie van een indicator is in vergelijking met het voorgaande jaar. Terwijl, als het gaat om strategische, duurzame doelstellingen, er andere vergelijkingskaders nodig zijn. Er wordt bijvoorbeeld veel te weinig gemeten welk duurzaam kapitaal wordt opgebouwd voor de lange termijn. Consumptie heeft een positieve impact op het bbp maar heeft niet noodzakelijk een positieve impact op de langere termijn als het gaat om consumptie die schadelijk is voor het milieu. Het maatschappelijke kapitaal zal dan achteruitgaan. Deze kijk op vooruitgang wordt veel te weinig gebruikt als we naar de evolutie van Vlaanderen kijken.

De wijze waarop Vizier 2030 de evolutie van de vooruitgang in Vlaanderen in kaart brengt via het monitoren van doelstellingen waarop kan worden doorgeklikt naar meer gedetailleerde informatie, is bijna een onleesbaar kluwen. De wijze van voorstellen maakt geen lezers warm om na te gaan hoe men de vooruitgang (breder dan het bbp) kan gaan evalueren.

Het beste voorbeeld daarvan is het Nederlandse voorbeeld dat in de voorliggende conceptnota werd opgenomen. In het Nederlandse rapport worden de bredewelvaarttrends (BWT's) wel visueel sterk weergegeven aan de hand van ringen. De binnenste ring geeft informatie over de middellangetermijntrend (2013-2020). Ook wordt per indicator weergegeven welke positie Nederland heeft in de EU en wat de ontwikkeling is van het laatste jaar (2019-2020). De buitenste ring geeft de gemiddelde afwijking in het laatste verslagjaar weer ten opzichte van het voorgaande jaar.

Aan de hand van kleuren (groen, grijs en rood) worden de trends weergegeven. Bij groen beweegt de indicator in de richting die wordt geassocieerd met een stijging van de brede welvaart. De kleur grijs toont dat de stijging of daling van de indicator niet significant is. Als de kleur rood is, dan beweegt de indicator in de richting die wordt geassocieerd met een daling van de brede welvaart. Bijvoorbeeld bij het thema 'Arbeid en vrije tijd' wordt via de ringen aangegeven dat voor de indicator langdurige werkloosheid, Nederland in 2019 de zevende positie heeft van 27 EU-landen, dat de middellangetermijntrend (2013-2020) positief is en die indicator de kleur groen heeft. Als de indicator in de ringen wordt aangewezen, dan wordt een grafiek weergegeven van de langdurige werkloosheid in Nederland en een grafiek met de internationale positie. Figuur 4. Brede-welvaarttrends (BWT): hier en nu (bron: Monitor Brede Welvaart & de Sustainable Development Goals 2021).

1.3. Conclusie

Met deze conceptnota ijveren de indieners ervoor om het monitorings- en rapporteringssysteem van het jaarlijkse rapport Vizier 2030 met de set aan aanvullende indicatoren in Vlaanderen optimaal af te stemmen op de aanvullende indicatoren die internationaal en Europees gebruikt worden om de doelen van de SDG's te meten. De indieners vragen om jaarlijks in het Vlaams Parlement te rapporteren

over de evolutie van de trends die de aanvullende indicatoren aantonen. Het is namelijk belangrijk om van nabij de evolutie te volgen van de demografische, macro-economische en sociaalmaatschappelijke ontwikkelingen in Vlaanderen die niet onder het bbp meetbaar zijn. Er zou visueel sterker gerapporteerd moeten worden over de vergelijking van Vlaanderen met andere Europese landen om die rapportering gebruiksvriendelijker te maken. De indieners kijken daarvoor naar het voorbeeld van de Nederlandse Monitor van de Brede Welvaart. Een dergelijke monitor zou het mogelijk maken om in één oogopslag na te gaan of de middellangetermijntrend zich al dan niet in positieve zin ontwikkelt, welke positie Vlaanderen heeft in vergelijking met de andere EU-landen en wat de ontwikkeling van het laatste jaar was.

De publicatie zou net als op het federale vlak (conform de wet van 2014) een week voor de publicatie van het rapport van de NBB kunnen worden voorgesteld zodat er minstens een keer per jaar aandacht van de publieke opinie is voor de evolutie van de brede welvaart.

De wet van 2014 heeft de NBB ook verplicht om een samenvatting van de actualisatie van aanvullende indicatoren ook jaarlijks te publiceren in het jaarverslag van de NBB tot grote ergernis ervan, aldus de spreker.

Voor een duurzame vooruitgang van een samenleving moeten naast economische, ook sociale en ecologische indicatoren worden bekeken. De Vlaamse overheid zet vandaag al lange termijndoelstellingen voorop die niet te vatten zijn in bbp-termen. Een voorbeeld daarvan is Visie 2050, waarmee de Vlaamse Regering de transitie met betrekking tot mobiliteit, energie, levenslang leren, circulaire economie enzovoort wil bewerkstelligen. Om de vinger aan de pols te houden zou de rapportering van de aanvullende indicatoren en de visueel versterkte monitoring moeten helpen om in beeld te brengen hoever Vlaanderen staat met betrekking tot het behalen van die sociale, milieu- en economische doelstellingen op lange termijn.

Einddoel is de redactie en stemming van een voorstel van resolutie. De spreker kijkt dan ook uit naar de visies van de andere fracties.

2. Debat

2.1. Tussenkoms van Willem-Frederik Schiltz

Willem-Frederik Schiltz bedankt Peter Van Rompuy voor de redactie en toelichting van de conceptnota.

De spreker stelt dat zijn fractie fan is van het verkennen van alternatieve welvaartsindicatoren. Ze vormen noodzakelijke schakels om Vlaanderen op pad te zetten naar een duurzamer welvaartsmodel.

De set alternatieve welvaartsindicatoren moet in concordantie lopen met andere indicatoren. Hij verwijst daarbij naar de SERV die al een tijd pleit voor homogeniteit en concordantie van datasets. Zo moet bijvoorbeeld bij het afwegen van beleidsmaatregelen of behoud van bestaand beleid zowel de maatschappelijke meerwaarde als de kost in rekening worden gebracht.

2.2. Tussenkoms van Arnout Coel

Arnout Coel dankt de indieners voor de interessante conceptnota. Ook de N-VA-fractie is bereid om na te denken over hoe we, conform het adagium weten is meten, alternatieve welvaartsindicatoren kunnen ontwikkelen.

Zijn fractie wil daarbij geen afstand doen van economische welvaartsindicatoren omdat ze het voordeel van de duidelijkheid hebben en het internationaal vergelijkend

perspectief toelaten. De fractie ziet de alternatieve welvaartsindicatoren dan ook als aanvullend aan de economische welvaartsindicatoren.

Hij pleit verder ook voor alternatieve welvaartsindicatoren die toelaten de Vlaamse evolutie internationaal/Europees te toetsen. Dat is niet zo eenvoudig omdat er ook in Europa cultuurverschillen zijn en ook binnen beleidsdomeinen verschillende thematische invalshoeken.

De spreker concludeert dat zijn fractie positief staat tegenover de redactie van alternatieve welvaartsindicatoren. De cruciale vraag zal zijn welke indicatoren geselecteerd moeten worden.

2.3. Tussenkoms van Anke Van dermeersch

Anke Van dermeersch verklaart ook voorstander te zijn van de opstelling van alternatieve welvaartsindicatoren omdat de bbp-indicator geen alomvattend beeld van de welvaart schetst. De bbp-indicator geeft geen inzicht in bijvoorbeeld de toestand van het onderwijs, de welzijnssector of het leefmilieu. Er is dus nood aan alternatieve welvaartsindicatoren.

In de voornoemde wet van 14 maart 2014 werd inderdaad al een aanzet gegeven op het Belgische niveau. Het is ook goed dat het Federale Planbureau sinds 2016 indicatoren publiceert op basis van de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties.

In de conceptnota die hier ter bespreking voorligt, is duurzaamheid bijna de rode draad en daar wringt het schoentje. De spreekster vindt het voortdurend naar voor schuiven van de term duurzaamheid populistisch.

Anke Van dermeersch overloopt de Vlaamse inspanningen ter zake tot nu toe: van VRIND (tot 2017) over Vizier 2030 tot Vizier 2050. Zij citeert daarbij een deel van de conceptnota op pagina 5: "In november 2020 werd de eerste monitoring daarom beperkt tot elf dashboardindicatoren die een globaal beeld per dimensie van Visie 2050 moeten geven, namelijk voor een inclusieve samenleving, via een nieuwe economie, binnen de ecologische grenzen van de planeet, en met een open en wendbare overheid in partnerschap." Zij laakt de verschuiving van economische parameters naar andere invalshoeken. Wat heeft dat nog te maken met indicatoren die toch ook een uitspraak moeten doen over de evolutie van de financiële en economische gezondheid van een samenleving, vraagt de spreekster zich af.

De bbp-indicator heeft dus, zoals de indieners van de conceptnota betogen, inderdaad zijn beperkingen. Zo is er geen aandacht voor vrijwilligerswerk, zwart werk en huishoudelijk werk. Het zou goed zijn dat die zaken worden gemeten en in kaart worden gebracht.

De spreekster betwist dan ook de noodzaak niet van het in kaart brengen van alternatieve welvaartsindicatoren.

"Wie ook oog wil hebben voor een duurzame ontwikkeling, moet ervoor zorgen dat de economische vooruitgang van de huidige generatie niet de welvaart van de komende generaties aantast. Daarvoor moet er ook gekeken worden naar de uitputting van natuurlijke hulpbronnen en negatieve externe effecten op het milieu. Zo kunnen bepaalde economische activiteiten het bbp op korte termijn doen stijgen, terwijl die op lange termijn schadelijk kunnen zijn voor de welvaart van een land" is ook een zeer terecht citaat uit de voorliggende conceptnota. Ze plaatst hierbij de slechte situatie van de Belgische openbare financiën tegenover het duurzaamheidsprincipe van de indieners wiens partij een grote verantwoordelijkheid draagt voor de Belgische publieke financiën.

Anke Van dermeersch mist in de conceptnota één belangrijke invalshoek en dat is de kostprijs. Als men het voorstel vervat in de conceptnota wil uitvoeren gaat dit toch een impact hebben op het takenpakket van de Vlaamse Statistische Autoriteit en deze laatste dwingen tot het werven van bijkomende medewerkers en het vragen van meer werkingsmiddelen. Daarom vraagt zij graag een raming van de bijkomende uitgaven en waar de compensatie voor deze meeruitgaven zullen gevonden worden.

2.4. Tussenkoms van Björn Rzoska

Björn Rzoska dankt de cd&v-fractie voor de conceptnota. De Groenfractie van Björn Rzoska is al jarenlang pleitbezorger van een bredere blik dan alleen het bbp. De conceptnota bevat interessante voorstellen om dat mogelijk te maken.

Hij treedt bij dat het de moeite waard is om het Nederlandse voorbeeld te bekijken.

Hij pleit om werk te maken van de uitvoering van de inhoud van de conceptnota.

Verder sluit hij zich aan bij de op pagina 8 van de conceptnota geformuleerde vragen, de aanvullende erkende internationale indicatoren, de SDG's en het pleidooi voor de uitbreiding van rapport Vizier 2030.

2.5. Tussenkoms van Philippe Muyters

Philippe Muyters treedt Arnout Coel bij dat zijn fractie bereid is hierover na te denken.

Hij maakt wel de bedenking dat de afbakening van de thema's moeilijk is. De voorgestelde zes keuzes zijn volgens hem niet de enige die gemaakt kunnen worden.

Bovendien kan men, afhankelijk van de invalshoek, voor thema's ook verschillende parameters en normen naar voren schuiven.

Tot slot breekt hij een lans voor het behoud van de evolutie van de economische groei als parameter, die voor hem de basis blijft om op te treden tegen de maatschappelijke problemen en om de sociale welvaartsstaat te behouden.

Hij pleit er dan ook voor het bbp niet te vervangen maar aan te vullen, liefst conform Europese normering.

2.6. Tussenkoms van Ludwig Vandenhove

Ook de Vooruitfractie van *Ludwig Vandenhove* vindt heel wat positieve dingen in de conceptnota en wil er zeker over meepraten. De opmerking van Peter Van Rompuy over de Vlaamse monitoring van de duurzame ontwikkelingsdoelen vindt hij correct. Die site moet worden aangepakt om door de bomen opnieuw het bos te zien.

Verder vindt hij dat de opvolging door het Federale Planbureau sinds 2016 op dit moment goed werkt, en dat men niet alleen naar Nederland moet verwijzen.

2.7. Repliek van Peter Van Rompuy

Peter Van Rompuy merkt meer openheid dan tien jaar geleden, wat een positieve tendens is, en kondigt aan dat hij een voorstel van resolutie zal voorbereiden.

Verder is hij het eens dat wat het Federaal Planbureau presteert een stap vooruit is, al zijn die rapporten met hun 86 indicatoren nog altijd niet heel bevattelijk.

Ook met de opmerking over de groei is hij het eens. Landen die het qua bbp-groei goed doen, doen dat niet noodzakelijk op alle terreinen, maar beschikken wel vaker over de middelen om te investeren in die andere domeinen. Er is geen exacte correlatie tussen het bbp en de andere domeinen maar het bbp geeft wel een tendens aan.

Voor de parameters bestaan internationale standaarden; de politiek hoeft er geen nieuwe naar voren te schuiven.

Van het Vlaams Belang heeft hij, verwijzend naar het vorige verkiezingsprogramma van die partij, geen lessen te krijgen over budgettaire duurzaamheid. Het verkiezingsprogramma van het Vlaams Belang zou de grootste negatieve impact op het vorderingensaldo veroorzaken.

Dat de indicatoren aanvullend moeten zijn ten aanzien van het bbp, had hij zelf al bevestigd.

Steven VANDEPUT,
voorzitter

Willem-Frederik SCHILTZ,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

bbp	bruto binnenlands product
NBB	Nationale Bank van België
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
SDG	Sustainable Development Goal
SERV	Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
VRIND	Vlaamse Regionale Indicatoren